

Verzoekschrift van Stichting AAP en de Dierenbescherming aan het Europees Parlement (Commissie verzoekschriften):

Oproep tot regulering van de handel in en het houden van exotische huisdieren in de Europese Unie middels een EU-Positieflijst

Ingediend op 14 juli 2020 door:

Stichting AAP
Kemphaanpad 1
1358 AC Almere
Nederland

en

Dierenbescherming
Regulusweg 11
2516 AC Den Haag
Nederland

Samenvatting

De recente COVID-19 pandemie heeft eens te meer duidelijk gemaakt dat de handel in en exploitatie van wilde dieren significante risico's met zich meebrengt. Hoewel de oorsprong van de wereldwijde uitbraak van het SARS-COV-2 virus nog niet met wetenschappelijke zekerheid is vastgesteld, is het zeer waarschijnlijk dat het virus is overgedragen van wild dier op mens als gevolg van een markt in Wuhan, China waar een verscheidenheid aan diersoorten dicht bij elkaar werden verkocht.¹ Dit is zeker niet de eerste keer dat dit voorkomt; eerdere grote uitbraken van gevaarlijke virussen, zoals SARS, MERS en Ebola, zijn eveneens overgedragen van wilde dieren op mensen.² Het post COVID-19

¹ Zhou P, Yang XL, Wang XG, et al. 'A pneumonia outbreak associated with a new coronavirus of probable bat origin.' *Nature* 579, 270–273 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41586-020-2012-7>

² Lin-Fa Wang, Danielle E Anderson, John S Mackenzie, Michael H Merson, 'From Hendra to Wuhan: what has been learned in responding to emerging zoonotic viruses' *The Lancet* vol: 395, Issue: 10224 (2020) [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30350-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30350-0)

tijdperk vraagt dan ook om een gedegen preventieve aanpak om het risico op nieuwe en gevaarlijke virusuitbraken zoveel mogelijk te minimaliseren.

De EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030³, die de Europese Commissie op 20 mei 2020 presenteerde als onderdeel van de Europese “Green Deal”, had dan ook op geen beter moment kunnen komen. De EU-biodiversiteitsstrategie erkent het dringende en essentiële belang van het beschermen en herstellen van de biodiversiteit en onze ecosystemen, om onze samenleving te beschermen tegen toekomstige ziekte-uitbraken en andere dreigingen zoals klimaatverandering en voedselonzekerheid.

Waar het de omgang met wilde dieren betreft, stelt de EU-biodiversiteitsstrategie dat stappen zullen worden ondernomen om de illegale handel in wilde dieren te bestrijden. Hoewel dit een belangrijk en noodzakelijk commitment is, neemt dit niet weg dat ook de legale, ongereguleerde handel in exotische diersoorten in de EU significante risico's met zich meebrengt. De EU is een van de grootste wereldwijde afzetmarkten voor exotische diersoorten. Alleen al de legale handel naar en binnen de EU levert handelaren jaarlijks €100 miljard op.⁴ Er worden miljoenen exotische dieren als huisdier gehouden binnen de Europese Unie⁵; een groeiende trend die ver reikende en negatieve consequenties heeft voor mensen, dieren en het milieu. Zo hebben exotische diersoorten niet alleen extreem complexe behoeften die hen ongeschikt maken als huisdier, ook kunnen zij vector zijn van gevaarlijke ziekten en een bedreiging vormen voor de Europese biodiversiteit wanneer zij ontsnappen of worden losgelaten in het wild.

Ondanks deze risico's, is de handel in en het houden van exotische huisdieren op EU-niveau maar zeer beperkt gereguleerd.⁶ Ook de gepresenteerde EU biodiversiteitsstrategie gaat hier volledig aan voorbij.

In dit verzoekschrift zetten wij de risico's die de handel in en het houden van exotische huisdieren in de EU met zich meebrengen nader uiteen. Wij roepen de EU-instellingen dringend op om de kansen die de EU-biodiversiteitsstrategie biedt aan te grijpen om de exotische huisdierenhandel binnen de EU te reguleren middels een EU-Positieflijst. Een EU-Positieflijst – een “witte lijst” met toegestane diersoorten die zijn beoordeeld als veilig en geschikt om als huisdier te houden en te verhandelen - is immers het meest effectieve, preventieve, efficiënte, transparante en handhaafbare instrument om mens, dier en milieu te beschermen tegen de risico's van de exotische huisdierenhandel.

1. Problemen met de handel in en het houden van exotische huisdieren in de Europese Unie

1.1 Risico's voor de gezondheid van mensen en dieren

³ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal comité en het Comité van de Regio's, EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030, COM(2020) 380 final.

⁴ Europees Parlement, 'Study – EU Trade Policy and the Wildlife Trade' 2016, beschikbaar via: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/578025/EXPO_STU\(2016\)578025_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/578025/EXPO_STU(2016)578025_EN.pdf)

⁵ FEDIAF, 'European Facts & Figures 2019', beschikbaar via: https://fediaf.org/images/FEDIAF_facts_and_figs_2019_cor-35-48.pdf

⁶ EU Verordeningen 338/97 and 1143/2014 reguleren enkel de internationale handel in wilde diersoorten die bedreigd of invasief zijn. Dit gaat slechts om een fractie van de exotische diersoorten die in de EU verhandeld worden. Ook zien deze verordeningen enkel op bescherming van biodiversiteit en houden zij geen rekening met de overige risico's voor bijvoorbeeld de gezondheid van mensen en dieren.

De groeiende trend in het houden van exotische huisdieren in de EU gaat gepaard met een toenemend risico op de overdracht van zoönosen (infectieziekten die van dier op mens kunnen worden overgebracht). Zoönosen zijn niet nieuw, maar de manier waarop we ons als mens tot de natuur en (wilde) dieren verhouden is wel veranderd. (Dier)gezondheidsexperts waarschuwen dan ook al jaren voor de groeiende risico's op zoönosen vanwege het geïntensiverde contact tussen mensen en (wilde) dieren.⁷ Wetenschappers schatten in dat 60-75% van de opkomende infectieziekten in mensen hun oorsprong vinden in dieren.⁸ Hoe reëel deze risico's zijn, is tijdens de recente COVID19-pandemie eens te meer pijnlijk duidelijk geworden.

Een bekende en belangrijke factor in het groeiende risico op de overdracht van zoönotische infectieziekten is de wereldwijde handel in wilde dieren, inclusief de exotische huisdierenhandel.⁹ Wilde en exotische diersoorten zijn een reservoir voor bekende en onbekende pathogenen en door de exotische huisdierenhandel worden deze dieren plotseling in Europese huiskamers geïntroduceerd, met alle gezondheidsrisico's van dien. Zo zijn er minstens 70 verschillende exotische huisdieren-gerelateerde zoönotische infectieziekten aangetroffen in de EU.¹⁰ Het risico op overdracht van zoönosen is hoger bij niet-gedomesticeerde, exotische huisdieren dan bij gedomesticeerde huisdieren.¹¹ Tussen 2015 en 2019 heeft Stichting AAP een aantal exotische zoogdieren opgevangen die ontvankelijk zijn voor meer dan 120 verschillende virussen, bacteriën en parasieten die op mensen overdraagbaar zijn, zoals rabiës en salmonella.¹²

Van veel exotische diersoorten is reeds bekend dat zij vector kunnen zijn van zoönotische ziekten. Voorbeelden hiervan zijn primaten, vleermuizen en knaagdieren.¹³ Zo vonden het Hendra, Nipah, SARS, MERS, Ebola en SARS-COV-2 virus bevestigd of verondersteld hun oorsprong in vleermuizen.¹⁴ Ook de situatie m.b.t. primaten is alarmerend. Tussen 2015 en 2019 heeft Stichting AAP 61 primaten opgevangen die in Europa werden gehouden en geïnfecteerd bleken te zijn met één of meerdere zoönotische infectieziekten of parasieten die gevaarlijk en potentieel dodelijk kunnen zijn voor mensen. Bijna 60% van de Japanse makaken die door Stichting AAP werden opgevangen droegen

⁷ Het aantal en de diversiteit in uitbraken van zoönotische infectieziekten is significant gestegen sinds 1980. Smith, K., et al., 'Global rise in human infectious disease outbreaks', *Journal of the Royal Society Interface* (2014) 11:101, <https://royalsocietypublishing.org/doi/full/10.1098/rsif.2014.0950>

⁸ Louise H. Taylor, Sophia M. Latham, Mark E.J. Woolhouse, 'Risk factors for human disease emergence', *The Royal Society* (2001) 356(1411):983-9.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1088493/pdf/TB010983.pdf> Zie ook Wageningen

Bioveterinary Research webpagina: <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Bioveterinary-Research/Uitgelicht-1/Zoonosen-1.htm>

⁹ Souza, M.J., 'Bacterial and Parasitic Zoonoses of Exotic Pets', *Veterinary Clinics of North America: Exotic Animal Practice* (2009) 12:3, pp. 401-415.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S109491940900036X?via%3Dihub>

¹⁰ C. Warwick, P.C. Arena, C. Steedman, M. Jessop, 'A review of captive exotic animal-linked zoonoses', *J. Environ. Health Res.* (2012) 12:1, pp. 9-24,

http://emergentdisease.org/assets/documents/A_review_of_captive_exotic_animal-linked_zoonoses.pdf

¹¹ Stull, J., et al., 'Reducing the risk of pet-associated zoonotic infections', *CMAJ* (2015) 187:10: pp.736-743 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4500695/>

¹² Persbericht Stichting AAP, 'AAP reveals many exotic animals kept in Europe carry dangerous diseases potentially lethal to humans' 4 oktober 2019, <https://www.aap.nl/en/news/aap-reveals-many-exotic-animals-kept-europe-carry-dangerous-diseases-potentially-lethal-humans>

¹³ Can, ÖE, et al., 'Dealing in deadly pathogens: Taking stock of the legal trade in live wildlife and potential risks to human health', *Global Ecology and Conservation* (2019) volume 17,

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2351989418302312>

¹⁴ Lin-Fa Wang, Danielle E Anderson, John S Mackenzie, Michael H Merson, 'From Hendra to Wuhan: what has been learned in responding to emerging zoonotic viruses' *The Lancet* vol: 395, Issue: 10224 (2020)

[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30350-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30350-0)

bijvoorbeeld het op STLV-virus bij zich; een op mensen overdraagbaar virus dat nauw verwant is aan het menselijke HTLV-virus dat kanker kan veroorzaken.¹⁵ Een ander voorbeeld zijn exotische eekhoorns. In 2015 zijn drie fokkers van exotische eekhoorns in Duitsland overleden nadat zij een nieuwe, aan de eekhoorns gelinkte vorm van het Borna-virus hadden opgelopen. Deze nieuwe virusvorm werd later ook geconstateerd in eekhoorns die in Nederland werden gehouden.¹⁶ Desondanks is het in veel EU-lidstaten nog steeds volledig legaal om vleermuizen, primaten en knaagdieren als huisdier te houden.

Van veel andere exotische diersoorten weten we simpelweg niet welke potentieel zoönotische risico's zij met zich meedragen, omdat een overkoepelend overzicht van alle pathogenen in de miljoenen diersoorten die wereldwijd bestaan ontbreekt. Het ontbreken van structurele surveillance-activiteiten m.b.t. wilde dieren, m.n. van de exotische diersoorten die als huisdier worden gehouden, is een grote leemte in de surveillance en vroege detectie van opkomende zoönotische infectieziekten.¹⁷ Het gevolg hiervan is dat Europese gezinnen mogelijk een exotisch dier in huis nemen dat een nog onbekend virus met zich meedraagt. Een bijkomend gevaar is dat exotische dieren veelal gezond ogen terwijl ze geïnfecteerd zijn met potentieel gevaarlijke pathogenen. Dit is in het geval van wilde dieren soms het gevolg van intrinsieke zelfbeschermingsmechanismen, waarbij het dier zwakten verbergt voor predatoren om de overlevingskans te vergroten. In andere gevallen dragen exotische dieren ziekten bij zich waar zij zelf geen negatieve effecten van ondervinden, maar die niettemin gevaarlijk of zelfs dodelijk kunnen zijn voor mensen.

De exotische huisdierenhandel brengt dus een nieuwe vorm van nauwe en frequente interactie tussen exotische diersoorten en mensen met zich mee, waarbij exotische diersoorten plotseling in contact komen met mensen, andere diersoorten en ecosystemen waar zij niet eerder mee in aanraking zijn gekomen, met alle gezondheidsrisico's van dien. Een bijkomend gevaar is dat de wereldwijde en/of intracommunautaire verplaatsing van verhandelde exotische dieren waarvan de gezondheidsstatus onbekend is of onvoldoende wordt gemonitord, de kans op ziekte-overdracht vergroot. De exotische huisdierenindustrie is niet gebonden aan de veiligheidsstandaarden die voor andere industrieën gelden die producten op de Europese markt willen brengen. Zo gelden er bijvoorbeeld veiligheidseisen voor dierenknuffels die op de Europese markt worden gebracht¹⁸, maar er is nauwelijks zicht op de gezondheidsstatus van de levende exotische dieren die in de EU worden gehouden en verhandeld.

Naast risico's voor de volksgezondheid, brengt de exotische huisdierenhandel ook risico's met zich mee voor de gezondheid van andere diersoorten in Europa.¹⁹ Veel van de pathogenen in exotische diersoorten die zoönotische ziekten veroorzaken kunnen immers ook worden overgedragen op andere diersoorten. Voorbeelden hiervan zijn het SARS-COV-2 virus (primaten, katachtigen en

¹⁵ Persbericht Stichting AAP 'AAP reveals many exotic animals kept in Europe carry dangerous diseases potentially lethal to humans' 4 oktober 2019, <https://www.aap.nl/en/news/aap-reveals-many-exotic-animals-kept-europe-carry-dangerous-diseases-potentially-lethal-humans>

¹⁶ Schlottau *et al.*, 'Variegated squirrel bornavirus 1 in squirrels, Germany and the Netherlands'. *Emerg. Infect. Dis.* (2017) 23:3: pp. 477–481. Zie ook Persbericht Stichting AAP, 'Exotic animals should not be kept as pets, agree 87% of Europeans asked' 26 mei 2020, <https://www.aap.nl/en/news/EU-poll-exotic-animals>

¹⁷ Van der Giessen, JWB, van de Giessen, AW, Braks, MAH. 'Emerging zoonoses: early warning and surveillance in the Netherlands', RIVM (2010). <https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/330214002.pdf>

¹⁸ Richtlijn 2009/48/EG van het Europees Parlement en de Raad van 18 juni 2009 betreffende de veiligheid van speelgoed.

¹⁹ Farrer, R. A., Weinert, L. A et al., 'Multiple emergences of genetically diverse amphibian-infecting chytrids include a globalized hypervirulent recombinant lineage.' *PNAS* (2011) vol. 108, no. 46, pp. 18732- 18736.

marterachtigen), rabiës (primaten, carnivoren en vleermuizen), tuberculose (alle zoogdiersoorten en reptielen), leptospirose (knaagdieren), Q-koorts (reptielen en primaten) en brucellose (alle zoogdiersoorten). Deze dierziekten kunnen worden overgedragen van exotische diersoorten naar endemische fauna, met potentieel negatieve consequenties voor het behoud van diersoorten en de lokale biodiversiteit. Ook kunnen zij worden overgedragen van exotische diersoorten naar gedomesticeerde huisdieren en landbouwhuisdieren, met mogelijke grote financiële gevolgen voor de landbouwsector en negatieve consequenties voor dierenwelzijn.

1.2 . Risico's voor biodiversiteit

Het Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) Global Assessment Report dat in May 2019 werd gepubliceerd, kwam tot de zorgwekkende conclusie dat de biodiversiteit wereldwijd in ongekend tempo daalt.²⁰ Het rapport identificeerde de (over-)exploitatie van dieren en planten, inclusief voor de onhoudbare en illegale handel, als één van de belangrijkste grondoorzaken van deze biodiversiteitsafname. De Europese Commissie erkent dat de EU een belangrijke markt is voor illegaal verhandelde levende wilde dieren en wilde dierproducten.²¹ De EU blijkt een belangrijke consumerende regio en daarmee een aanjager van de illegale handel in exotische huisdieren, met name reptielen.²²

De vangst van dieren uit het wild voor de exotische huisdierenhandel draagt bij aan de wereldwijde afname van wilde dierpopulaties en daarmee de afname van biodiversiteit.²³ Dit is bijvoorbeeld zichtbaar bij primaten. De huisdierenhandel is, naast habitatvernietiging, één van de hoofdoorzaken van de afname van wilde primatenpopulaties, waarvan velen inmiddels met uitsterven worden bedreigd.²⁴ Zo worden berberapen (*Macaca sylvanus*) gestroopt uit hun natuurlijke habitat (het Midden Atlasgebergte in Marokko) en naar Europa gesmokkeld, vaak voor de huisdierenhandel. Mede als gevolg daarvan is de berberapen-populatie inmiddels met uitsterven bedreigd, nu de populatie in het wild is geslonken van 23,000 individuen in 1977 naar ongeveer 10,000 heden.²⁵ De wildvang van primaten heeft niet alleen een negatief effect op het behoud van deze diersoorten, ook de methode van vangen maakt ernstige inbreuk op het welzijn van het dier. Zo worden baby-berberapen vroegtijdig bij hun moeder weggehaald d.m.v. stropershonden die de moederaap met haar baby's een

²⁰ IPBES (2019): 'Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services.' E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz, and H. T. Ngo (editors). IPBES Secretariaat, Bonn, Duitsland. <https://ipbes.net/global-assessment-report-biodiversity-ecosystem-services>

²¹ Commission Staff Working Document, 'Analysis and Evidence in support of the EU Action Plan against Wildlife Trafficking' SWD(2016) 38 final, p. 24. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0038&from=HR>.

²² Ibid.

²³ Bush, E.R., Baker, S.E. & MacDonald, D.W., 'Global Trade in Exotic Pets 2006–2012' *Conservation Biology* (2014), Vol. 28, No. 3, pp. 663–676; Bohm, M., Collen, B., Baillie, J.E.M., Bowles, P., Chanson, J., Cox, N., 'The conservation status of the world's reptiles', *Biological Conservation* (2013), 157:372–385

²⁴ Nijman, V., Nekaris, K. A. I., Donati, G., Bruford, M., Fa, J., 'Primate conservation: measuring and mitigating trade in primates', *Endangered Species Research* (2011) 13, 159–161

²⁵ <https://www.aap.nl/nl/borntobewild>.

boom in jagen totdat de baby's te uitgeput zijn om de vacht van hun moeder nog langer vast te houden, waarna zij op de grond vallen en meegenomen kunnen worden.²⁶

Het verdrag inzake de internationale handel in bedreigde uitheemse dieren- en plantensoorten (CITES-verdrag) reguleert de handel in kwetsbare diersoorten die met uitsterven worden bedreigd middels handelsbeperkingen en -verboden. Ondanks deze handelsrestricties – die in de EU-rechtsorde zijn opgenomen in de EU-verordening nr. 338/97 inzake de handel in bedreigde flora en fauna - blijft de import van exotische diersoorten voor de exotische dierenhandel in de EU een bedreiging vormen voor het behoud van de wereldwijde biodiversiteit. Volgens de Europese Commissie zijn alleen al in 2013 een miljoen levende dieren van bedreigde diersoorten geïmporteerd in de EU.²⁷ Lidstaten bij het CITES-verdrag kunnen tijdens de jaarlijkse lidstatenconferentie o.a. voorstellen doen om nieuwe diersoorten toe te voegen aan de lijst van diersoorten die niet of beperkt verhandeld mogen worden. In dergelijke voorstellen wordt de overexploitatie voor de internationale huisdierenhandel regelmatig genoemd als reden voor de toevoeging van desbetreffende diersoort aan de lijst.

De huidige handelsverboden en –beperkingen die gelden op grond van het CITES-verdrag en de EU-verordening nr. 338/97, richten zich enkel op de meest bedreigde diersoorten en omvatten daarmee minder dan 1% van de wilde diersoorten. Veel andere exotische diersoorten zijn beschermd in hun land van herkomst, maar kunnen nog steeds legaal worden verhandeld in de EU, omdat zij niet zijn opgenomen in het CITES-verdrag. Een recent onderzoek in Duitsland wees bijvoorbeeld uit dat er in één jaar tijd meer dan 2,000 exotische reptielen-, amfibieën- en zoogdiersoorten te koop werden aangeboden als huisdier op online platforms. 75% van die diersoorten viel buiten het CITES-verdrag, waardoor hun de import van die soorten ongeregistreerd en ongereguleerd bleef, met alle risico's van dien.²⁸

Naast de risico's tot afbraak van de biodiversiteit in de landen van herkomst van desbetreffende exotische diersoort, riskeert de exotische dierenhandel ook afbraak van de biodiversiteit in de landen van bestemming. De exotische dierenhandel is een van de belangrijkste introductiekanalen van invasieve uitheemse soorten, zoals erkend door het Verdrag van Bern en het Biodiversiteitsverdrag. Het komt geregeld voor dat exotische huisdieren die in de EU worden gehouden ontsnappen, of dat zij worden losgelaten in het wild nadat de eigenaar niet langer voor het dier kan of wil zorgen.²⁹ Eenmaal los in een nieuwe omgeving kunnen zij een bedreiging vormen voor lokale fauna en lokale ecosystemen door middel van o.a. predatie, hybridisatie en competitie voor voedsel of nestmateriaal. Hoewel niet alle uitheemse diersoorten per se invasief worden, kunnen degenen die dat wel worden de lokale ecosystemen significant verstoren en inheemse fauna met uitsterven bedreigen. In Nederland is dit bijvoorbeeld gebeurd met een kleine populatie van Pallas eekhoorns (*Callosciurus*

²⁶ Eurogroup for Animals, AAP Animal Advocacy and Protection (2016) *Think Positive: Why Europe needs 'Positive Lists' to regulate the sale and keeping of exotic animals as pets*, beschikbaar via: https://www.aap.nl/uploads/inline-files/171101%20THINK%20POSITIVE%20BROCHURE%202017%2020_0.pdf .

²⁷ Commission Staff Working Document, 'Analysis and Evidence in support of the EU Action Plan against Wildlife Trafficking' SWD(2016) 38 final, p. 29. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016SC0038&from=HR>.

²⁸ S. Altherr D. Freyer, K. Lameter, 'Strategien zur Reduktion der Nachfrage nach als Heimtiere gehaltenen Reptilien, Amphibien und kleinen Säugetieren Artenschutzrelevanz des Heimtierhandels' (2020) BfN-Skripten 545, https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/service/Dokumente/skripten/Skript_545.pdf

²⁹ Genovesi P, Carnevali L, Scalera R., 'The impact of invasive alien species on native threatened species in Europe.' (2015) *ISPRA M ISSG*, Rome. Technisch rapport aan de Europese Commissie,. P. 18. <https://www.isprambiente.gov.it/files/notizie-ispra/notizie-2015/the-impact-of-invasive-alien-species-on-native-threatened-species-in-europe/the-impact-of-invasive-alien-species-on-native-threatened-species-in-europe>

erythraeus) die, na te zijn ontsnapt bij een dierenhandelaar, een bedreiging vormden voor inheemse eekhoornsoorten. De EU Verordening 1143/2014 inzake invasieve uitheemse soorten, verbiedt o.m. het houden, fokken, transporteren en verhandelen van diersoorten die zijn opgenomen op de Europese Unielijst van invasieve uitheemse soorten. Aan deze lijst worden met enige regelmaat nieuwe diersoorten toegevoegd die als gevolg van de exotische dierenhandel in de Europese Unie terechtkomen en daar invasief blijken te zijn. Gelet op de constant evoluerende trends in de handel in exotische diersoorten loopt een dergelijke lijst met verboden diersoorten altijd achter de feiten aan, aangezien een diersoort pas verboden wordt nadat het invasief blijkt te zijn en de schade al is aangericht.

1.3 . Risico's voor dierenwelzijn

Exotische diersoorten hebben extreem complexe behoeften die nauw verbonden zijn met hun natuurlijke voeding, omgeving en gedrag in het wild. Dit zijn behoeften die niet altijd bekend zijn³⁰ en zelfs als ze wel bekend zijn, zijn het behoeften waarin de gemiddelde eigenaar niet of nauwelijks kan voorzien. Als opvangcentrum voor exotische zoogdieren, ziet Stichting AAP regelmatig gezondheids- en gedragsproblemen in exotische dieren die voorheen als huisdier werden gehouden, als gevolg van bijvoorbeeld verkeerde voeding, verkeerde sociale structuren, verkeerde klimatologische omstandigheden of gebrek aan de juiste medische zorg. De juiste informatie over hoe een exotische diersoort verzorgd moet worden is veelal niet beschikbaar of wordt onvoldoende nageleefd. Als gevolg daarvan wordt het dier in zijn welzijn aangetast of overlijdt het prematuur. Zo zijn primaten van nature sociale groepsdieren, maar worden zij als huisdier vaak alleen gehouden, hetgeen leidt tot gedragsproblemen. Anderzijds zijn sommige exotische diersoorten juist solitair, maar worden zij in een groep gehouden als huisdier, hetgeen tot mogelijk dodelijke conflicten kan leiden binnen de groep. Gezondheidsproblemen als gevolg van incorrecte voeding komen ook regelmatig voor. Degoos (*Octodon degus*) kunnen bijvoorbeeld geen suiker verdragen, maar krijgen als huisdier regelmatig fruit gevoed, waardoor zij diabetes kunnen ontwikkelen en blind kunnen raken. Ook kunnen sommige dieren niet tegen kunstmatig licht, of hebben zij veel beweging, uitdaging of stimulansen nodig waarin het gemiddelde huishouden niet kan voorzien. Zo graven gerbils vaak holen in het wild, maar dit is niet mogelijk in gevangenschap, waardoor zij vaak stereotiep gedrag vertonen, zoals het constant krabben aan de hoeken van hun kooi.³¹ Andere elementen waarvan niet altijd voldoende rekenschap wordt gegeven bij het aanschaffen van een exotisch huisdier, zijn de natuurlijke dag-en-nacht of seizoenritmes van het dier, de levensverwachting en de uiteindelijke grootte van het dier.

2. Huidige gebrek aan EU-regelgeving m.b.t. exotische huisdieren

Ondanks de voornoemde significante risico's op het gebied van volksgezondheid, diergezondheid, biodiversiteit en dierenwelzijn, is het houden van en de handel in exotische huisdieren in de EU zeer beperkt gereguleerd. De bestaande EU-wetgeving biedt enkel een aantal beperkingen m.b.t. invasieve uitheemse exoten³² en met uitsterven bedreigde diersoorten³³, maar dit omvat slechts een kleine

³⁰ Praud, A. and Moutou, F., *Health risks from new companion animals*. (2010) Eurogroup for Animals, p. 31.

³¹ Eurogroup for Animals, AAP Animal Advocacy and Protection (2016) *Think Positive: Why Europe needs*

'Positive Lists' to regulate the sale and keeping of exotic animals as pets, beschikbaar via:

https://www.aap.nl/uploads/inline-files/171101%20THINK%20POSITIVE%20BROCHURE%202017%2020_0.pdf

³² Op basis van de EU Verordening nr. 1143/2014 inzake invasieve uitheemse exoten.

³³ Op basis van de EU Verordening nr. 338/97 inzake de handel in bedreigde flora en fauna.

fractie van de exotische diersoorten die in de EU als huisdier gehouden en verhandeld worden. Ook geeft de bestaande EU-wetgeving geen enkele rekenschap van de potentiële risico's die de exotische huisdierenhandel met zich meebrengt op het gebied van de gezondheid van mensen en andere dieren.

Het gebrek aan harmoniserende EU-regelgeving op dit gebied is problematisch. De huidige situatie van onduidelijke, incomplete en inconsistente regelgeving in EU-lidstaten een groeiende en ongecontroleerde exotische dierenhandel in de hand. Recent onderzoek van Stichting AAP wijst uit dat de overgrote meerderheid van de 5488 zoogdiersoorten die wereldwijd bestaan, legaal als huisdier kunnen worden gehouden in meerdere EU-lidstaten, ongeacht de voornoemde risico's.³⁴ De EU-landen (België, Luxemburg en Nederland) die een Positieflijst voor zoogdieren hebben aangenomen – een "witte lijst" met toegestane diersoorten die door experts als veilig en geschikt zijn bevonden om door eenieder te worden gehouden – bieden de beste bescherming tegen voornoemde risico's doordat zij slechts een klein aantal veilige diersoorten toelaten als huisdier. Het merendeel van de EU-lidstaten reguleert de exotische huisdierenhandel echter middels een negatieve lijst, die enkel een aantal diersoorten verbiedt en alle andere diersoorten automatisch toelaat. Deze negatieve lijsten zijn veelal versplinterd over verschillende wetgeving (bijvoorbeeld wetgeving gericht op de bescherming van biodiversiteit, dierenwelzijnswetten en gezondheidswetten), hetgeen het ingewikkeld maakt voor de burger om te weten of een dier wel of niet legaal gehouden mag worden. In enkele andere EU-lidstaten is de exotische huisdierenhandel volledig ongereguleerd.³⁵

Bij gebrek aan EU-wetgeving op dit terrein, is de nationale regelgeving in EU-lidstaten m.b.t. de exotische huisdierenhandel extreem divergent en soms zelfs tegenstrijdig.³⁶ Zo zijn 95-99.99% van alle zoogdiersoorten toegestaan als huisdier in Frankrijk en Duitsland, terwijl de Benelux juist een kleine fractie van alle zoogdiersoorten toestaat als huisdier.³⁷ Ook worden in sommige EU-lidstaten, zoals Denemarken, vrijwel alle katachtigen verboden als huisdier, terwijl het merendeel van de primatensoorten zijn toegestaan als huisdier. In andere EU-lidstaten, zoals Bulgarije, gebeurt het tegenovergestelde. Daar zijn vrijwel alle primaten verboden als huisdier, maar mogen katachtigen wel gehouden worden.³⁸

Deze divergente nationale regelgeving in EU-lidstaten m.b.t. het houden van en de handel in exotische huisdieren zorgt voor een verstoring van de EU interne markt. Wij bepleiten dan ook dat de EU deze nationale regelgeving dient te harmoniseren middels een EU Positieflijst. De EU is hiertoe bevoegd op basis van artikel 114 van het Verdrag inzake de Werking van de Europese Unie.

Het huidige gebrek aan EU-harmonisatie op dit terrein is zeker niet te wijten aan een gebrek aan steun vanuit de EU bevolking. EU-burgers zijn massaal voorstander van een betere regulering van de handel in en het houden van exotische diersoorten als huisdieren binnen de EU. Dit blijkt uit een recente opiniepeiling van Savanta ComRes onder respondenten uit zes EU-lidstaten (Italië, Frankrijk,

³⁴ Stichting AAP, 'The Big Cat in the Room: The Problems with European Rules on Exotic Pets' (2019), beschikbaar via: https://www.aap.nl/uploads/inline-files/The_big_cat_in_the_room-Problems_with_European_Rules_on_Exotic_Pets_0.pdf

³⁵ Ibid.

³⁶ Eurogroup for Animals, 'Analysis of national legislation related to the keeping and sale of exotic pets in Europe' (2013), beschikbaar via: <https://www.eurogroupforanimals.org/sites/eurogroup/files/2020-03/Eurogroup-for-Animals-Exotic-Pet-Report-FINAL.pdf>

³⁷ Stichting AAP, 'The Big Cat in the Room: The Problems with European Rules on Exotic Pets' (2019), beschikbaar via: https://www.aap.nl/uploads/inline-files/The_big_cat_in_the_room-Problems_with_European_Rules_on_Exotic_Pets_0.pdf

³⁸ Ibid.

Duitsland, Finland, Spanje en Polen).³⁹ De opiniepeiling wijst uit dat de overgrote meerderheid van de bevroegde EU-burgers vindt dat exotische diersoorten niet als huisdier zouden mogen worden gehouden (87%); dat de exotische dierenhandel beter gereguleerd moet worden (92%); en dat de EU hierin een grotere rol moet spelen (88%). Wij roepen de EU-instellingen dan ook op om gehoor te geven aan deze legitieme wens van EU-burgers voor een EU-regulering van de handel in en het houden van exotische huisdieren.

3. Voorgestelde oplossing: de EU-Positieflijst

De EU-biodiversiteitsstrategie erkent dat de gezondheid van mensen, dieren en de natuur intrinsiek met elkaar verbonden zijn, alsook dat de illegale handel in wilde dieren een van de oorzaken is van de opkomst van zoönotische infectieziekten en mede daarom een sterke aanpak verdient. Daarnaast erkent de strategie het belang van de aanpak van invasieve uitheemse exoten om de biodiversiteit en het behoud van diersoorten te beschermen. Dit is zeer welkom. De strategie gaat echter volledig voorbij aan het feit dat niet alleen de illegale handel in wilde dieren, maar ook de ongereguleerde, legale handel in exotische huisdieren een serieus risico vormt voor de gezondheid van mensen en dieren, de bescherming van de biodiversiteit, en de waarborging van dierenwelzijn. Ook biedt de strategie vooral een reactieve aanpak, en schiet het nog tekort in het daadwerkelijk voorkómen van de voornoemde risico's die gepaard gaan met de exotische huisdierenhandel.

Wij roepen de EU-instellingen daarom op om onmiddellijk de vereiste stappen te zetten om de exotische huisdierenhandel binnen de EU te reguleren middels een EU-Positieflijst. Een EU-Positieflijst is een "witte lijst" van diersoorten die vanuit volksgezondheids-, biodiversiteits- en dierenwelzijnsperspectief geschikt en veilig zijn bevonden om door eenieder als huisdier te worden gehouden. Alle dieren die niet op de lijst staan zijn automatisch niet toegestaan. Deze vorm van regulering heeft zichzelf bewezen als de meest preventieve, effectieve, efficiënte, transparante, economische en handhaafbare manier om de handel in en het houden van exotische huisdieren te reguleren. Landen die deze vorm van regelgeving op nationaal niveau al hebben geïmplementeerd rapporteren uitstekende resultaten.⁴⁰ De EU-Positieflijst is - als preventief instrument - een belangrijke en noodzakelijke aanvulling om de bestaande EU-regelgeving op dit gebied sluitend te maken. Deze vorm van regelgeving is bovendien geheel in lijn met de doelstellingen van de Europese Green Deal; het biedt immer een preventief mechanisme in lijn met het "do no harm" principe; het stelt Europese consumenten in staat om geïnformeerde en duurzame keuzes te maken; en het is gestoeld op betrouwbare, vergelijkbare en verifieerbare informatie. Het is tevens noemenswaardig dat het Europese Hof van Justitie de Positieflijst heeft erkend als een rechtsgeldig instrument om de intracommunautaire handel te beperken, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan.⁴¹ Waar lidstaten dergelijke gerechtvaardigde handelsbeperkingen momenteel zelf kunnen instellen, met mogelijke verstoring van de interne markt ten gevolg, waarborgt een EU-Positieflijst dat dergelijke

³⁹ Eurogroup for Animals, 'Exotic Animals Research - Europe', February 2020, beschikbaar via: https://www.aap.nl/uploads/inline-files/Savanta%20ComRes_Exotic%20Pets%20Research%20for%20Eurogroup%20for%20Animals_Feb2020_v3_0.pdf

⁴⁰ Zie bijvoorbeeld Eurogroup for Animals, *The implementation of the Positive List for Mammal Pets in Belgium: A Success Story* (2016).

⁴¹ Hof van Justitie EU, zaak C-219/07 National Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers VZW and Andibel, ECLI:EU:C:2008:353

beperkingen geharmoniseerd en uniform zijn in de gehele EU. Daarnaast is noemenswaardig dat ook de federatie van Europese dierenartsen (FVE) de Positieflijst ondersteunt.⁴²

Het uitblijven van een EU Positieflijst betekent niet alleen dat de volksgezondheid, diergezondheid, biodiversiteit en dierenwelzijn suboptimaal worden beschermd, maar ook dat de EU en diens burgers geconfronteerd kunnen blijven worden met de (economische) gevolgen wanneer deze risico's daadwerkelijk materialiseren. De EU geeft in haar biodiversiteitsstrategie zelf aan er klaar voor te zijn om ambitie te tonen om wereldwijd biodiversiteitsverlies tegen te gaan en daarin een voorbeeldfunctie in de wereld te vervullen, alsook om veerkracht op te bouwen tegen toekomstige zoönose-uitbraken. Wij roepen de EU op om deze woorden kracht bij te zetten, en aan de wens van EU-burgers tegemoet te komen, door de handel in en het houden van exotische huisdieren te reguleren middels een EU-Positieflijst.

⁴² Federation of Veterinarians of Europe (FVE), 'Regulation of keeping animals as companion animals through the establishment of lists' Position Paper FVE/013/pos/006, https://www.fve.org/cms/wp-content/uploads/006_fve_position_on_positive_lists_of_exotic_species_final.pdf